

Innoveren voor weidevogels

Menukaart voor effectief weidevogelbeheer op moderne melkveebedrijven

multifunctioneel

Colofon

Deze notitie is ontstaan aan de hand van twee bijeenkomsten met melkveehouders in het kader van het weidevogelproject van 'Farmers For Nature'. Er is hierbij gebruik gemaakt van ideeën en concepten die zijn verzameld en ontwikkeld in het ASG Veehouderij/PPO project Gebiedsontwikkeling op bedrijfsniveau binnen het door LNV gefinancierde onderzoeksprogramma Systeeminnovatie Multifunctionele Bedrijfssystemen.

UITGAVE

© ASG Veehouderij, november 2007

PROJECTLEIDER

Gerard Migchels (Gerard.Migchels@wur.nl)

FINANCIER

Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit

DEELNEMERS WORKSHOPS

Sjoerd Monkelbaan, Mient Douma, Klaas Oevering, Titus de Wolff (allen melkveehouders met weidevogelbeheer uit Fryslân), Rudy Hobbenschot (provincieFryslân), Durk Durks (ASG, Nij Bosma Zahte) en Gerard Migchels (ASG Veehouderij)

MET MEDEWERKING VAN

Daniël de Jong, Paul Galama en Frank Lenssinck (allen ASG Veehouderij), Theunis Jacob Slob (voorzitter Natuurlijk Platteland Nederland)

REDACTIE

Leonore Noorduyn (De Schrijfster)

FOTOGRAFIE & ILLUSTRATIES

Ellen Grootes fotografie, JAM visueel denken

PRODUCTIE

Grafisch Atelier Wageningen

Inhoud

Voorwoord	3
Inleiding	4
Menu 1: Inpassen weidevogelbeheer op bedrijfsniveau	6
Menu 2: Integratie van weidevogelbeheer	8
Menu 3: Regie op gebiedsniveau	10
Menu 4: Afstemmen / uitbesteden	12
Menu 5: Gebiedsonderneming met weidevogelbeheer	13
Innoveren voor weidevogels - Samenvatting	16

Voorwoord

De weidevogelstand in Nederland loopt nog steeds terug. Een belangrijk gegeven hierbij is dat het merendeel van de weidevogels broedt en foerageert op boerenland. Moderne melkveebedrijven vormen dan ook de sleutel voor het stoppen van de teruggang. Het is dus een uitdaging om het weidevogelbeheer op moderne melkveebedrijven effectiever te maken.

Deze brochure draagt een aantal inspirerende ideeën en concepten aan om te komen tot effectiever weidevogelbeheer op moderne melkveebedrijven. Geen blauwdrukken maar bouwstenen om al dan niet met collega's nieuwe stappen te zetten in het weidevogelbeheer.

Namens Natuurlijk Platteland Nederland daag ik melkveehouders uit via pilots met deze bouwstenen aan de slag te gaan. U kunt uw initiatief aanmelden bij Nerus Sytema, secretaris van NPN, het liefst schriftelijk en voorzien van achtergrondinformatie. Adres: Natuurlijk Platteland Nederland, postbus 186, 9200 AD Drachten. U kunt ook e-mailen naar: info@boerennatuur.nl. Samen met LNV, ASG Veehouderij en de provincies gaan we als NPN dan op zoek naar middelen om deze pilots ook daadwerkelijk van de grond te krijgen.

Effectief weidevogelbeheer op moderne melkveebedrijven is mogelijk. Dat gaat niet vanzelf. Laten we samen onze nek uitsteken om dat waar te maken.

Teunis Jacob Slob

voorzitter Natuurlijk Platteland Nederland

Inleiding

De melkveehouder lijkt geen keus te hebben. Wil hij zijn bedrijf rendabel houden dan moet hij mee gaan in de schaalvergroting en intensivering. Daarmee lijkt hij het doodvonnis uit te spreken over de weidevogels. Die gedijen nu eenmaal niet als de melkveehouder vroeg maait, alles in een keer maait en als er nauwelijks variatie in beheer is, allemaal ontwikkelingen die gepaard gaan met de huidige intensivering. Maar klopt dat wel? Is een grootschalig, modern melkveebedrijf niet te combineren met weidevogelbeheer?

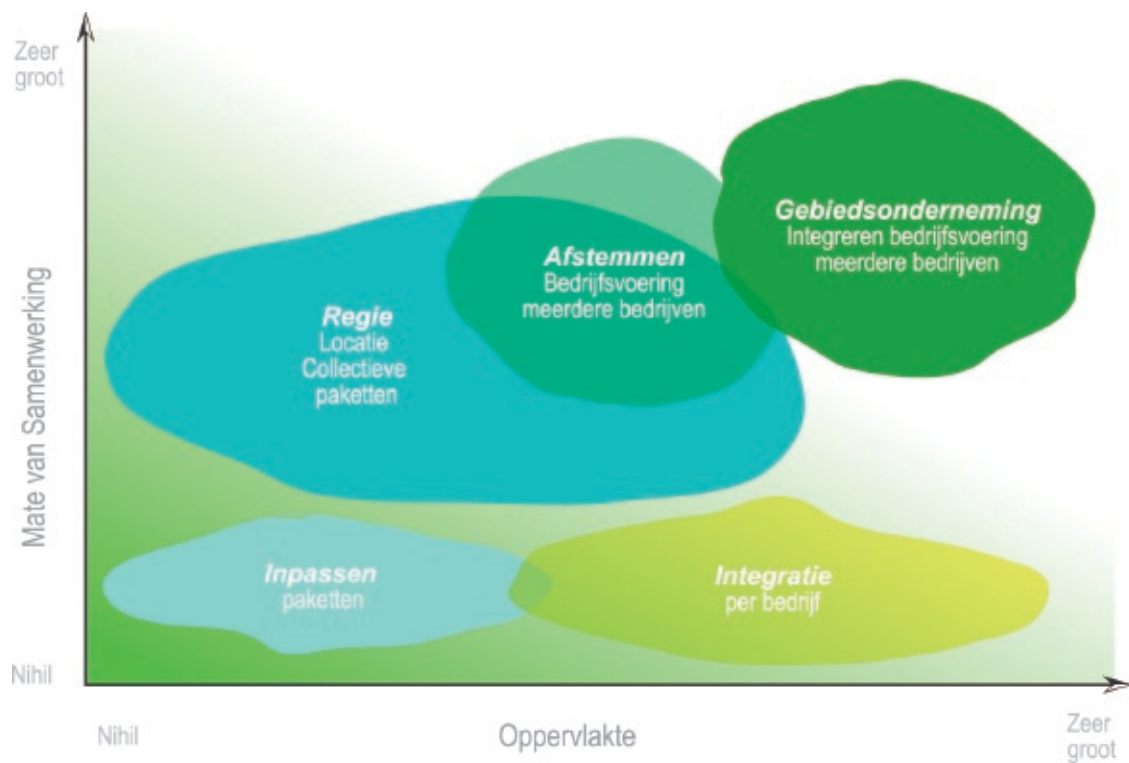
Deze brochure laat zien dat melkveehouders wel degelijk een keus hebben. Schaalvergroting kan weidevogelbeheer juist makkelijker én effectiever maken. In deze brochure vindt de melkveehouder de bouwstenen hiervoor. Hij kan kiezen uit een menukaart vol mogelijkheden. Aan de melkveehouder de taak dat menu te kiezen dat het beste bij zijn bedrijf en omstandigheden past. Alleen of samen met anderen. Vergaand geïntegreerd in de bedrijfsvoering of wat minder.

Variatie in bedrijven

Er bestaat geen blauwdruk voor weidevogelbeheer in het moderne melkveebedrijf. Daarvoor verschillen visie en vaardigheden van de ondernemers te veel, is de bedrijfshistorie te divers en variëren de lokale productieomstandigheden te veel. Verschillen zijn er bijvoorbeeld tussen gemeentes, of er wel of niet natuur of steden in de buurt zijn, of er een agrarische natuurvereniging is en hoe de ontwatering en grondsoort zijn. Dit betekent dat maatregelen die een melkveehouder op zijn moderne melkveebedrijf neemt, voor ieder bedrijf anders uitpakken.

Het moderne bedrijf

De afgelopen jaren zijn de melkveebedrijven fors gegroeid, zowel in vee als in grond. Elke tien jaar halveert ongeveer het aantal melkveebedrijven. De overblijvende bedrijven nemen de vrijkomende grond en quotum over. Dit leidt logischerwijs tot een forse groei van de overblijvende bedrijven. Daarnaast voeren veel melkveehouders op hun hele bedrijf eenzelfde beheer uit. Elk perceel wordt zo bemest, beweid en gemaaid dat een topopbrengst mogelijk is. Alleen verafgelegen veldkavels willen melkveehouders wel eens wat extensiever beheren, zeker als er sprake is van slechte verkaveling of een hoog grondwaterpeil. Wat voor kansen heeft dit grote, moderne bedrijf om aan weidevogelbeheer te doen?

Variatie mogelijk op grote bedrijven

Weidevogelbeheer vraagt om heterogeniteit: variatie in maaidata en bemesting van graslandpercelen, en het liefst ruimtelijk in een mozaïek. Een groot bedrijf loopt minder snel tegen voedingstechnische en beweidingstechnische grenzen op. Het is eenvoudiger om variatie te organiseren. Wel is arbeid een knelpunt. Het is dan ook zaak om technische en organisatorische innovaties toe te passen die zowel leiden tot arbeidsbesparing als toename van de heterogeniteit.

Niet bij melk en subsidies alleen

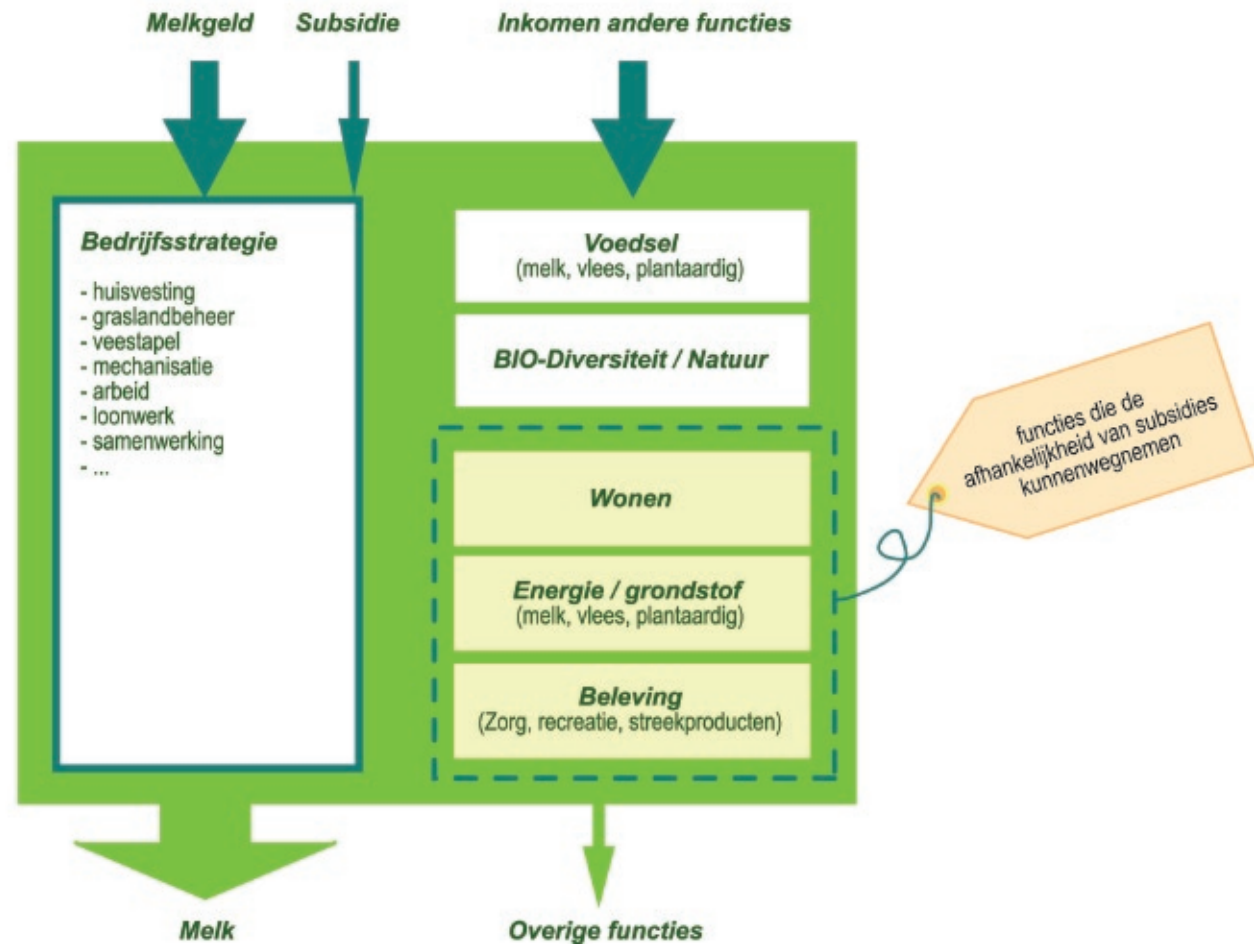
Een modern melkveebedrijf kan meerdere functies combineren, ook wel multifunctionele landbouw of verbrede landbouw genoemd. Steeds meer agrariërs kiezen hiervoor, zowel grote als kleine bedrijven. Weidevogelbeheer kan hier een onderdeel van uitmaken.

Melkveehouders kunnen zelfs nog verder gaan, als ze anders tegen hun bedrijf gaan aankijken. Als ze zien dat de grond niet alleen is in te zetten voor de productie van melk of natuur maar ook voor wonen, duurzame energie en beleving (de exploitatiefunctie van grond). Dat biedt de mogelijkheid onafhankelijk te worden van subsidies.

Daarnaast benutten veel melkveehouders de meerwaarde van biodiversiteit en natuur op hun bedrijf nog steeds niet optimaal. Denk hierbij vooral aan bodembeheer en functionele agrobiodiversiteit.

Kansen genoeg voor weidevogelbeheer op het moderne, groot-schalige melkveebedrijf. Op de volgende bladzijden staan de verschillende menu's uitgewerkt, die de melkveehouder kan kie-

zen. Naast bestaande kennis is hier ook uitgewerkt hoe nieuwe kennis en ontwikkelingen kunnen leiden tot meer en effectiever weidevogelbeheer.

Menu 1: Inpassen weidevogelbeheer op bedrijfsniveau

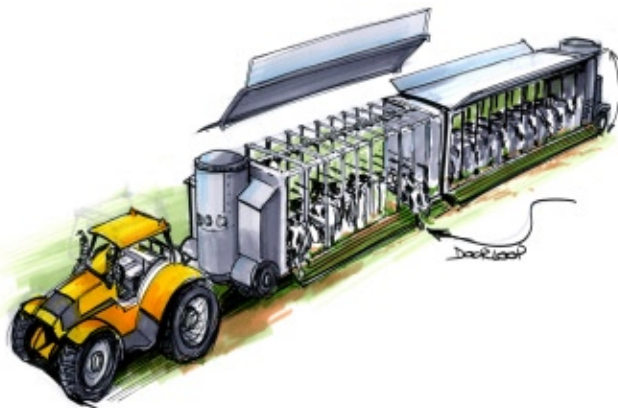
Het blijkt vrij eenvoudig te zijn om 15 tot 25 procent van het bedrijfsoppervlak onder weidevogelbeheer te brengen.

Wat moet er gebeuren?

- Vergroten van de kennis van melkveehouders: ze moeten bestaande kennis over weidevogelbeheer inpassen in het graslandbeheer.
- Gedragsverandering: melkveehouders die nu nog niets doen enthousiast krijgen voor het weidevogelbeheer.
- Inpassen weidevogelbeheer op een groter oppervlak eenvoudiger maken via automatisering en mechanisering.

1 Innovatie: mobiel melken

Mobiel melken maakt het blijvend mogelijk om ook bij groot-schalige melkveebedrijven in de weide te melken. Dat maakt mozaïekbeheer mogelijk, een van de meest effectieve vormen van weidevogelbeheer. Bovendien kan begrazing in blokken

eenvoudiger zijn met een mobiel melksysteem. Op dit moment verkennen melkveehouders in het westelijk veenweidegebied via het project 'Koe en Cultuur' de mogelijkheden van het mobiel melken.

Uitdaging:

Een pilot met een mobiel melksysteem starten om werkende-weg de vele vragen die er nog liggen op te pakken.

Specifieke vragen:

- Wat werkt het best: een mobiele AMS of een moderne melk-wagen?
- Welke type beweiding is wenselijk?
- Hoe pas je bijvoeren in?
- Hoe werk je met kleinere koppels (nodig voor een goed wel-zijn van de melkkoeien)?
- Krijgen de koeien voldoende rust (nodig voor een goed wel-zijn van de melkkoeien)?

2 Innovatie: dynamisch voeradvies

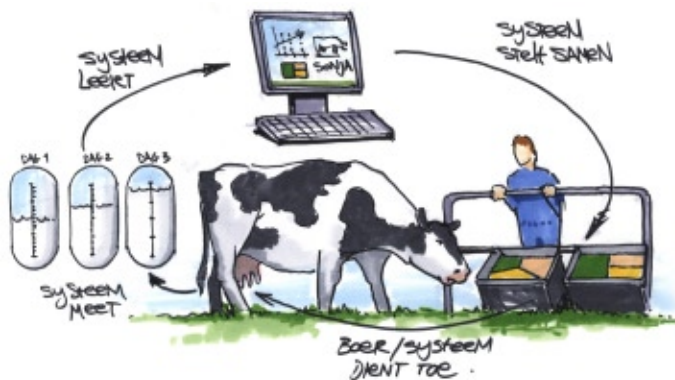
Een dynamisch voeradvies maakt het voor melkveehouders aantrekkelijk om natuurbeheergras in het rantsoen op te nemen. Voordeel voor de weidevogels is dat dit soort gras op het bedrijf de heterogeniteit bevordert. Het dynamisch voeradvies zorgt ervoor dat voeren van beheergras niet ten koste gaat van de melkproductie of het saldo. Daar komt bij dat koeien goed eiwitrijk gras beter benutten als zij natuurbeheergras in hun rant-soen hebben. Het voeradvies ontstaat door te analyseren hoe de dagelijks gemeten melkproductie reageert op wijzigingen in het rantsoen, variërend van eiwitrijk gras tot natuurbeheergras en krachtvoer. Het systeem is zelflerend. Het systeem draait op dit moment op Praktijkcentrum Zegveld en bij een melkvee-houder in het westelijk veenweidegebied in een proefopstelling. Innovatie 4 'extensiveren via intensiveren' past hier ook bij.

Uitdaging:

Het dynamisch voeradvies via regionale pilots praktijkrijp maken, samen met leveranciers van voermachines, software-programma's en mengvoeders.

Specifieke vragen:

- Moet het model geoptimaliseerd worden op individueel dierniveau of op koppelniveau?
- Gebeurt het voeren van (kracht)voer individueel of als koppel?
- Wat is het meest geschikte voersysteem, wat de meest geschikte software- en managementmodules?
- Hoe betrek je de mengvoederindustrie zodat er goede aanvullende mengvoeders komen?

3 Innovatie: weidevogelErvaringenDatabank met toppers en floppers

Internet is ideaal om ervaringskennis van zowel melkveehouders als vrijwilligers onderling uit te wisselen. Zoiets gebeurt al voor de duizend melkveehouders die zijn aangesloten bij de studiegroep Morgen. Via een Melkvee Ervaringen Bank op internet geven ze elkaar tips en adviezen op het gebied van automatisering, arbeid en productie. Ook binnen de Melkveeacademie is iets soortgelijks opgezet.

Kenmerken WeidevogelErvaringenDatabank:

- Boeren leren van boeren;
- Database op internet;
- Vrijwilligers die aan nestbescherming doen vullen de database. Dit heeft twee doelen:
 - *Input waarborgen*
Melkveehouders blijken zelf drempelvrees te hebben om de database in te vullen (leerervaring bij de studiegroep Morgen, die overigens studenten inzet).
 - *Meer begrip tussen vrijwilligers en melkveehouders*
De vrijwilligers moeten zich verdiepen in de bedrijfsvoering om de database te kunnen vullen. Omgekeerd geldt hetzelfde voor de melkveehouders die via de vrijwilligers meer leren over weidevogelbeheer.
- Vraag en antwoord; platform voor operationele vragen waar (boeren)experts antwoord geven.

Uitdaging:

Zo'n databank heeft alleen succes als databeheer en inbedding in bestaande informatievoorziening goed geregeld zijn.

Specifieke vragen:

- Hoe pas je de databank in lopende weidevogelinitiatieven in? Is het beter om een nieuwe database en een nieuwe organisatie specifiek voor weidevogels op te zetten of is het beter bestaande structuren (zoals de melkveeacademie) te verbreden met het thema weidevogels?
- Hoe organiseer je de dat vrijwilligers en melkveehouders samen de database gaan vullen?

Menu 2: Integratie van weidevogelbeheer

Bij integratie van weidevogelbeheer vindt de melkveehouder weidevogelbeheer een belangrijk onderdeel van zijn bedrijfsstrategie. De melkveehouder past de inzet van productiefactoren in de bedrijfsopzet zoveel mogelijk aan op weidevogelbeheer.

Wat moet er gebeuren?

- Een voor de weidevogels zo optimaal mogelijk beheer met behoud van een goed inkomen.
- Ontwerpen en ontwikkelen van inspirerende bouwstenen die melkveehouders kunnen toepassen in een inspirerende leeromgeving.

4 Innovatie: extensiveren via intensivering

Een combinatie van intensiveren én extensiveren vergroot de heterogeniteit op het bedrijf. Intensivering, ofwel optimaal graslandmanagement, kan op percelen die bijvoorbeeld dicht bij het bedrijf liggen en die een goede bodemkwaliteit hebben, zoals ontwatering en grondsoort. Extensivering kan het beste op die percelen waar dit voor een effectief weidevogelbeheer voor de hand ligt, bijvoorbeeld op nattere percelen met een hogere grondwaterstand.

Op dit moment werkt Praktijkcentrum NijBosma Zathe (een grootschalig modern melkveebedrijf) al volgens deze filosofie.

Uitdaging:

Hoe verleid je meer melkveehouders tot deze aanpak? Dit zou kunnen via de netwerkbenadering zoals toegepast in 'Netwerken in de Veehouderij'. Een groep agrariërs krijgt hierbij inhoudelijke en procesmatige ondersteuning om een innovatie verder uit te werken en te implementeren.

Specifieke vragen:

- Hoe kun je via de bemesting zodanig sturen in het bodemleven, ofwel het voedselaanbod voor de weidevogels, dat het aantal weidevogels toeneemt?
- Hoe vul je de beweiding het beste in bij mozaïekbeheer?
- Hoe kan voeren van gras uit natuurterreinen bijdragen aan de strategie van extensiveren via intensiveren?
- Hoe kan het dynamisch voeradvies hierbij het beste worden ingezet?

5 Innovatie: weidevogelboerderij

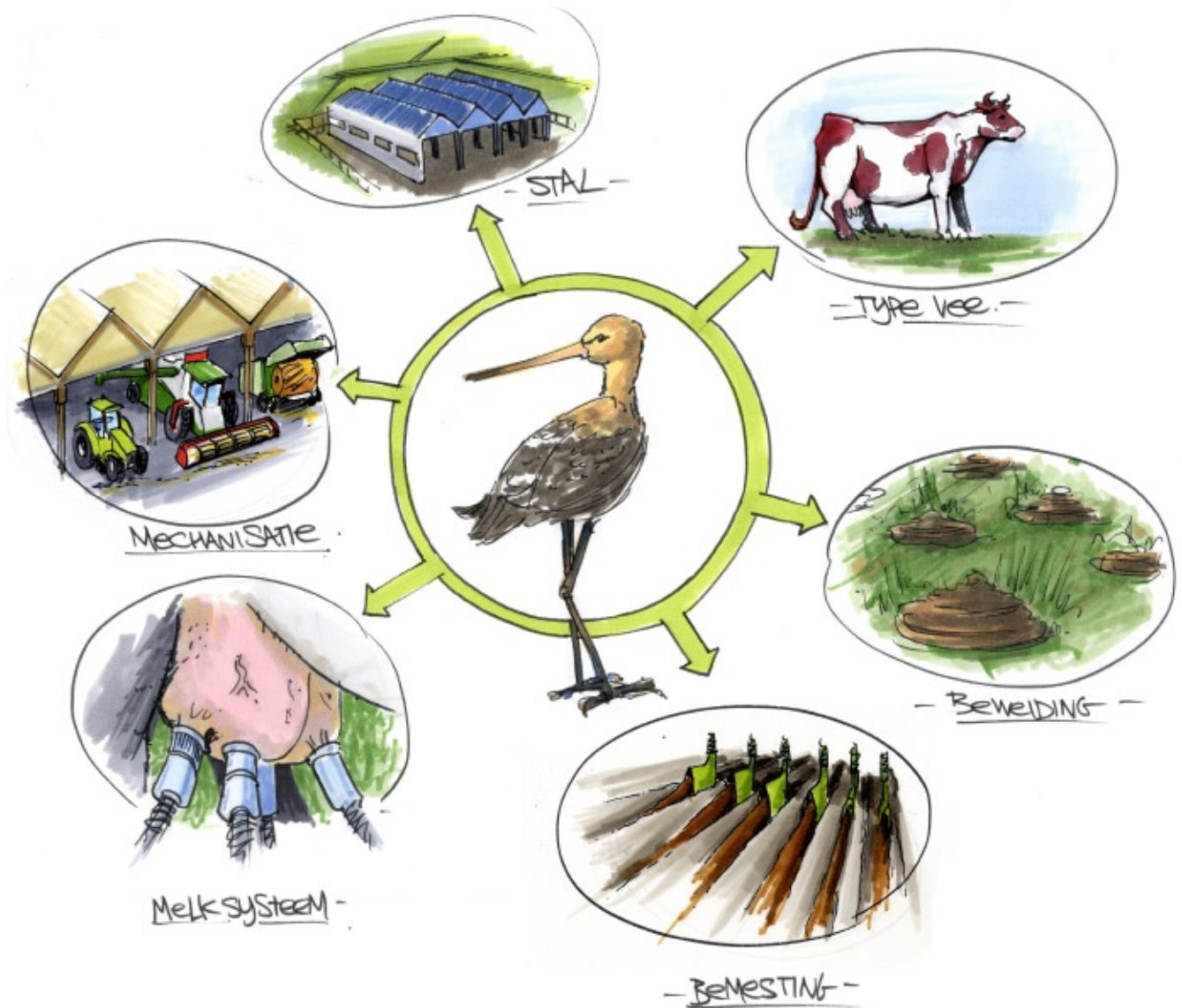
Bij een weidevogelboerderij staat het weidevogelbeheer centraal in de bedrijfsstrategie. Het bedrijfssysteem wordt ontworpen op de beste leefomgeving voor de weidevogels. De boerderij 'produceert' weidevogels en de productie van melk verlaagt de kostprijs van het weidevogelbeheer. Het is een zoektocht om ecologische kennis en melkveehouderijkennis te combineren. Het kan daarbij gaan om een hypermodern, grootschalig melkveebedrijf zoals Praktijkcentrum Nijbosma Zahte. Dit vraagt om een adequaat beloningstelsel dat ondernemerschap blijft prikkelen. Op dit moment zijn er nog geen melkveebedrijven ontworpen volgens het concept weidevogelboerderij. Innovaties 1, 2 en 4 zijn hier ook bij toe te passen.

Uitdaging:

- Innovatieve melkveehouders zoeken die hun eigen bedrijf willen omvormen tot weidevogelboerderij en met hen een ontwerp- en implementatietraject door lopen.

Specifieke vragen:

- Hoe ziet zo'n weidevogelboerderij eruit?
Alle variabelen staan ter discussie: type vee, (pot)stal, (lichte)mechanisatie/robotisering (geen verdichting bodem), beweiding (veel koeienvlaaien in de wei), (mobiele) melksystemen, bemesting, teeltplan.
- Hoe krijg je voldoende en duurzame financiering?

Menu 3: Regie op gebiedsniveau

Effectiever weidevogelbeheer vraagt met name om de juiste pakketten op de juiste plaats. Het gaat daarbij ook om de ruimtelijke samenhang. Dat betekent dat het nodig is te puzzelen op gebiedsniveau. Alterra heeft hiertoe een ondersteunend computerprogramma 'Beheer op maat' met vuistregels ontwikkeld. Agrarische natuurverenigingen kunnen aangeven hoeveel nesten per 100 hectare ze willen bereiken. Dat is het gewenste ambitieniveau. Daarna tekenen de melkveehouders op een gebiedskaart in waar ze welk beheer willen voeren. Het model rekent uit of het gewenste ambitieniveau is te realiseren en geeft aan waar het ingetekende beheer op de verkeerde plek ligt.

Wat moet er gebeuren?

- Het ambitieniveau stapsgewijs verhogen naar meer nesten per 100 hectare met behoud van een goed inkomen.

- Groepen melkveehouders en aanpalende terreinbeheerders die het ambitieniveau willen verhogen faciliteren. Niet alleen inhoudelijk, maar ook bij het proces.

6 Innovatie: verhogen ambitieniveau

Het programma 'Beheer op maat' inzetten om na te gaan hoeveel nesten per 100 hectare, ecologisch gezien, maximaal mogelijk is. Dat kan door stapsgewijs meer nesten per 100 per hectare na te streven en te kijken welke verandering in het beheer daarvoor nodig is. Daarna kunnen de melkveehouders bezien of en hoe zij deze verzwaaring van het beheer in hun bedrijf kunnen en willen oppakken. De een zal kiezen voor inpassing, de ander voor integratie. Innovatie 1 t/m 5 zijn in te zetten om de ruimte binnen de bedrijfsvoering te optimaliseren. Op dit

moment draait het model in pilotvorm bij een aantal agrarische natuurverenigingen om het model stapsgewijs te verbeteren.

Uitdaging:

Met een aantal agrarische natuurverenigingen experimenteren of de voorgestelde aanpak het ambitieniveau verhoogt.

Specifieke vragen:

- Lukt het om het ambitieniveau van individuele melkveehouders te verhogen, via inpassing of via integratie van weidevogelbeheer?
- Welke werkvormen spreken melkveehouders aan, benutten de praktijkervaring maximaal en helpen om de 'remmers' binnen de groep te verleiden toch mee te doen?

7 Innovatie: vier bedrijven zorgen voor 20 hectare extensivering

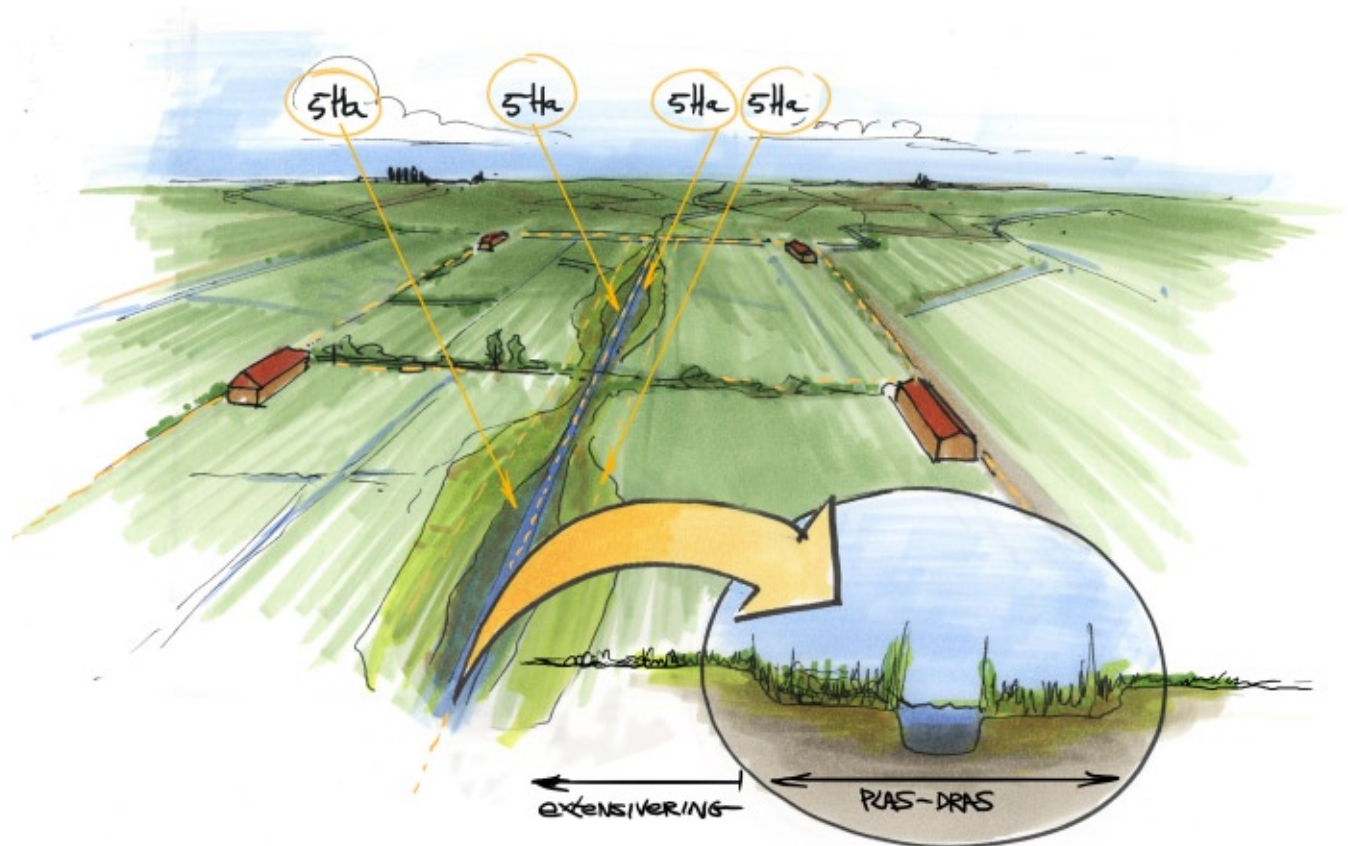
Vier bedrijven nemen samen de verantwoordelijkheid om een gebied als 'natuur voor de weidevogels' in te richten. Elk bedrijf beheert 0,5 hectare als plas-dras en 4,5 hectare als zeer extensief graslandbeheer (zwaar beheer of reservaatbeheer). Via het programma 'Beheer op maat' kunnen zij ervoor zorgen dat de 20 hectare optimaal komt te liggen. Daarnaast kan men via innovatie 4: 'extensiveren via intensivering', het extensieve beheer integreren in de bedrijfsvoering. Vergoeding van de meerkosten vindt plaats vanuit een nog te ontwikkelen provinciale SAN/SN-pakket.

Uitdaging:

Een pilot starten in een bepaald gebied.

Specifieke vragen:

- Waar heeft zo'n gebied van 20 hectare meerwaarde, hoe bepaal je dat en is 20 hectare genoeg?
- Bij welke bedrijfsgrootte en bedrijfsvoering kunnen individuele melkveehouders de 5 hectare beter inpassen in hun bedrijfsvoering en wanneer is integreren het beste?
- Hoe kun je via SAN of SN de vergoeding voor waardedaling inbouwen?
- Hoe organiseer je flexibiliteit in de bedrijfsvoering om op het juiste moment en op de juiste plaats het meest effectieve weidevogelbeheer toe te passen?

Menu 4: Afstemmen/uitbesteden

Bedrijven kunnen hun bedrijfsvoering op elkaar afstemmen zodat ze het weidevogelbeheer beter kunnen inpassen of integreren. Dit voorkomt dat ze zeer hoge kosten moeten maken om voeder-technische en beweidingstechnische problemen op te lossen.

Wat moet er gebeuren?

- Door slimme samenwerking tussen melkveehouders hoge ambities realiseren in nesten per 100 hectare voor lage kosten.
- Samenwerkingsstructuren ontwikkelen.
- Procesbegeleiding starten van melkveehouders die dit gezamenlijk op willen pakken.
- Kennis van adviseurs en onderzoekers inbrengen op verzoek (interactief ontwerptraject).

8 Innovatie: weidevogelarrangementen

Een aantal melkveehouders maakt arrangementen om voeder-technische en beweidingstechnische problemen op te lossen. Denk hierbij aan de wijze van samenwerking binnen Ecolana (twee akkerbouwers, een melkveehouder en een schapenhouder, die met elkaar een modern gemengd bedrijf vormen) met een gezamenlijke oppervlakte van 280 hectare. Op dit moment zijn er nog geen melkveehouders die puur vanuit de weidevogelgoalstelling intensief samenwerken.

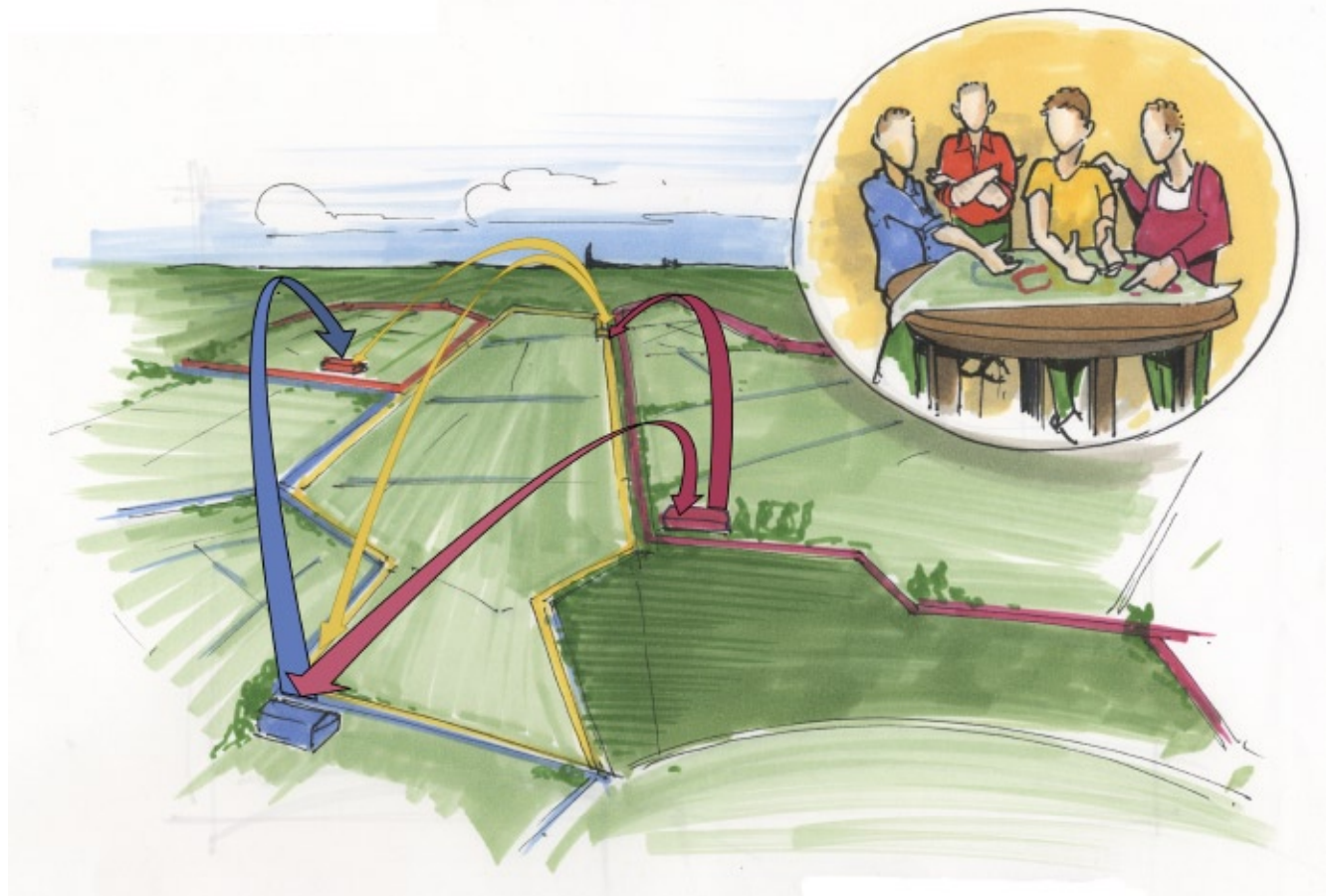
Uitdaging:

Goed onderbouwde arrangementen ontwikkelen voor en met een groep melkveehouders in beheersgebieden met hoge weidevogel-doelstellingen. Dit kan via een interactief ontwerpproces.

Specifieke vragen:

- Is kavelruil nodig?
- Is jongveeopfok mogelijk bij een collega?
- Kan de voederwinning van eiwitrijk gras bij een collega gebeuren?
- Kan de maïsteelt bij een collega?

- Hoe bouw je onderling vertrouwen op?
- Hoe flexibel ben je en moet je zijn?
- Hoe leg je de samenwerking contractueel vast?
- Hoe gaan de ondernemers om met risico's?

Menu 5: Gebiedsonderneming met weidevogelbeheer

Bedrijven gaan nog een stap verder als zij met elkaar een nieuwe onderneming gaan vormen.

Wat moet er gebeuren?

- Door slim samenvoegen van een aantal melkveebedrijven is een hoog ambitieniveau in nesten per 100 hectare te realiseren voor lage kosten en met nieuwe vormen van inkomen.
- Procesbegeleiding starten van melkveehouders die dit gezamenlijk op willen pakken.
- Kennis van adviseurs en onderzoekers inbrengen op verzoek (interactief ontwerptraject).

9 Innovatie: weidevogelmarke

Een aantal bedrijven gaat zo intensief samenwerken dat ze één bedrijf vormen. Dit nieuwe bedrijf richt zich specifiek op het realiseren van een zo hoog mogelijk ambitieniveau in nesten per 100 hectare. Het lijkt op innovatie 5 (weidevogelbedrijf), maar dan van meer bedrijven samen. Denk hierbij aan het netwerk Koolitie waarbij 11 melkveebedrijven proberen samen te komen tot een zeer groot melkveebedrijf. Op dit moment zijn er nog geen melkveehouders die puur vanuit de weidevogelstelling hun bedrijven willen samenvoegen.

Uitdaging:

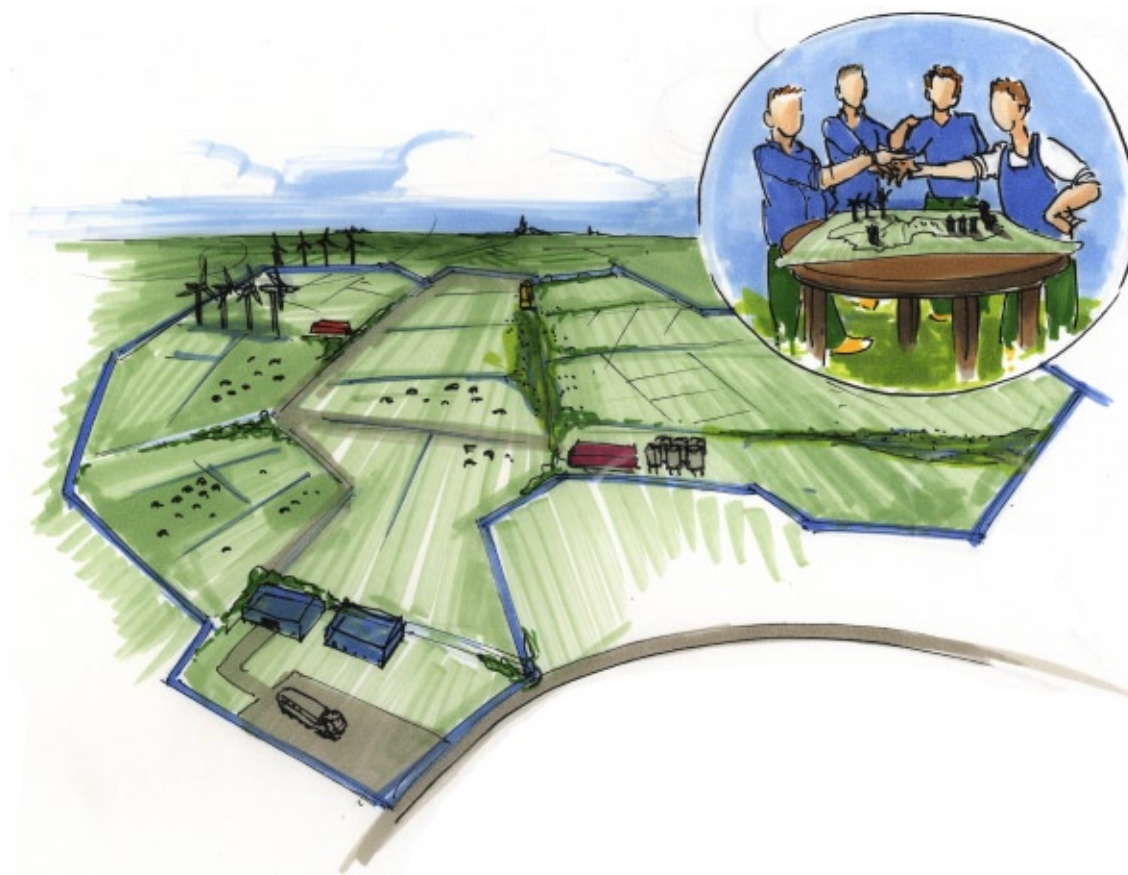
Met een groep melkveehouders in beheersgebieden met hoge weidevogelstellingen via een interactief ontwerpproces een goed onderbouwd businessplan opstellen.

Specifieke vragen:

- Hoe gaat het nieuwe bedrijf zich specialiseren?
- Hoe benut je de percelen optimaal voor weidevogelbeheer en graslandbeheer?
- Hoe benut je de bedrijfsgebouwen het best? Denk aan de

bedrijven die leeg komen, is hier iets te doen met zorg, recreatie of huisverkoop?

- Hoe bouw je vertrouwen op in de groep?
- Hoe leg je de samenwerking contractueel vast?
- Hoe gaan de ondernemers om met risico's?

10 Innovatie: weidevogels met de wind in de rug

Weidevogelbeheer is te financieren via een geldstroom uit een windmolenpark. Dit is te realiseren met een package deal (voor wat, hoort wat). In ruil voor het plaatsen van een aantal windmolens zorgen de melkveehouders een aantal jaren voor een hoog aantal nesten per 100 hectare. Er is in Friesland al een aantal dorpsmolens waarbij de baten van windenergie ten goede komen van het verenigingsleven. Er zijn nog geen molens die waaien voor weidevogels. Op dit moment loopt de provincie Flevoland voorop met haar windenergiebeleid. Opschalen van bestaande parken mag alleen als het leidt tot minder windmolens en versterking van de gebiedskwaliteit.

Uitdaging:

Melkveehouders in een specifiek gebied inhoudelijk en procesmatig *begeleiden* zodat de package deal met windmolens tot stand komt.

Specifieke vragen:

- Hoe groot moet zo'n gebied zijn?
- Wie participeren verder in het windpark: denk aan natuurbeschermingsorganisaties, bewoners in het gebied, gemeente.
- Waar de kun je de molens het beste plaatsen zodat weidevogels er geen last van hebben en de molens toch een hoog rendement opleveren?
- Hoe verdeel je de lasten en de baten?
- Hoe leg je juridisch afspraken vast?
- Waar is welk weidevogelbeheer nodig? Hoe geef je het gebiedsproces goed vorm?

11 Innovatie: weidevogels onder de pannen

Weidevogelbeheer is te financieren via een geldstroom uit woningbouw. Daarvoor moet de overheid wel toestaan dat in het gebied nieuwe woningen worden gebouwd. Dit is te realiseren met een package deal. In ruil voor het bouwen van woningen zorgen de melkveehouders voor een hoog aantal nesten per 100 hectare. Er zijn nog geen woningbouwtrajecten die expliciet bijdragen aan weidevogelbeheer. In de provincie Friesland komt er wel beleid om bij woningbouw die ten koste gaat van een weidevogelpopulatie compensatie af te dwingen. De insteek bij Weidevogels onder de pannen is een positievere. Hoe kan woningbouw zorgen voor een toename van weidevogels?

Uitdaging:

Melkveehouders in een specifiek gebied inhoudelijk en procesmatig *begeleiden* zodat de package deal met woningbouw tot stand komt.

Specifieke vragen:

- Hoe groot moet zo'n gebied zijn?
- Wie participeren verder bij de woningbouw? Denk aan een projectontwikkelaar en een woningbouwcorporatie.
- Waar kunnen de woningen komen zonder dat weidevogels er last van hebben, terwijl ze toch hoog rendement opleveren?
- Hoe verdeel je de baten en de lasten?
- Hoe leg je juridisch de afspraken vast?
- Waar is welk weidevogelbeheer nodig?
- Hoe geef je het gebiedsproces goed vorm?

12 Innovatie: Bio Energieke Weidevogels

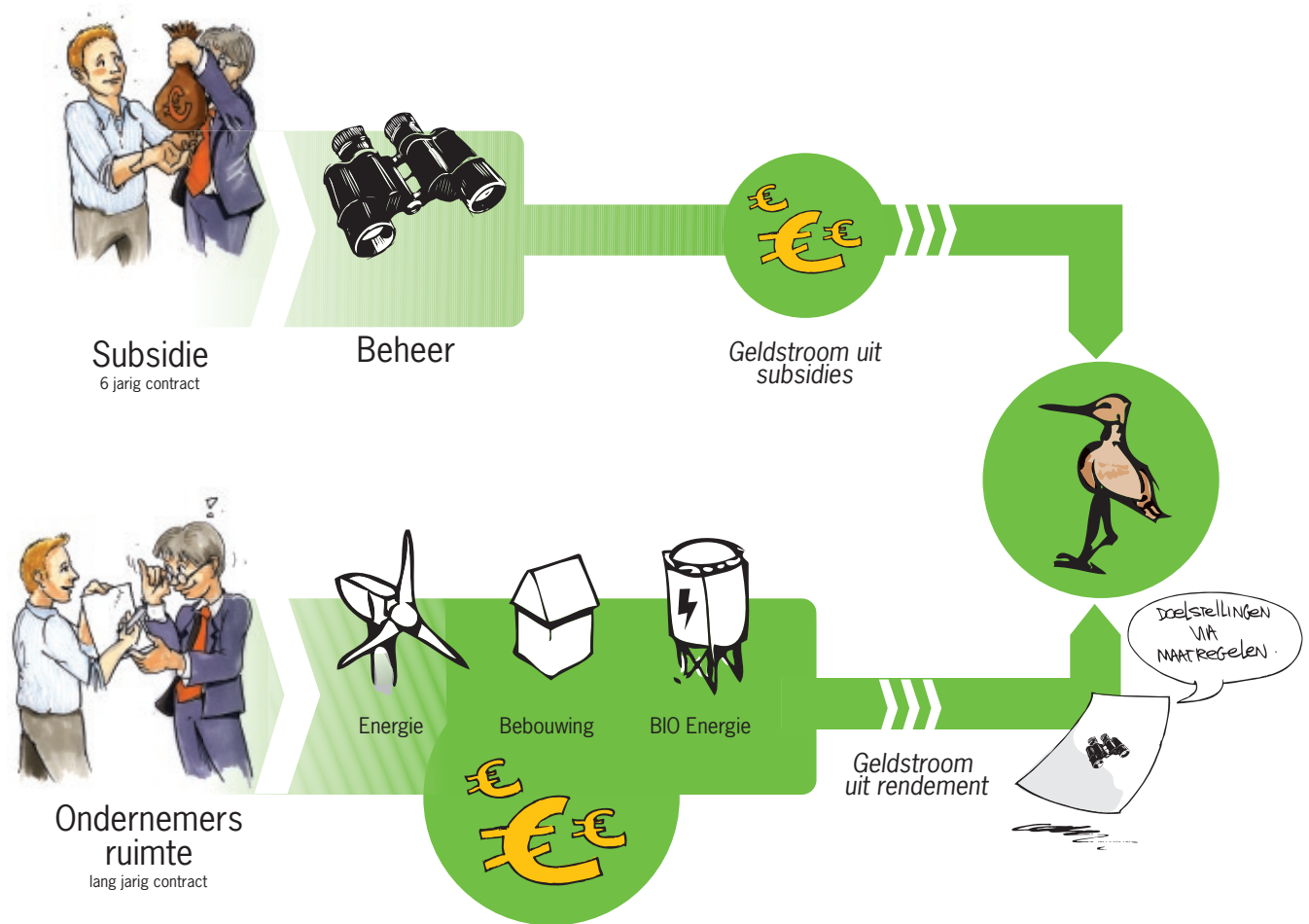
Weidevogelbeheer is te financieren via een geldstroom uit bio-energie. Dit betekent dat de overheid moet toestaan dat in het gebied een bio-energiecentrale gebouwd wordt. Dit is te realiseren met een package deal. In ruil voor het bouwen een bio-energiecentrale zorgen de melkveehouders voor een hoog aantal nesten per 100 hectare. Er zijn nog geen bio-energiecentrales die bijdragen aan weidevogelbeheer.

Uitdaging:

Melkveehouders in een specifiek gebied inhoudelijk en procesmatig begeleiden zodat de package deal met de bio-energiecentrale tot stand komt.

Specifieke vragen:

- Hoe groot moet zo'n gebied zijn?
- Wie participeren verder in de bio-energiecentrale? Denk aan de gemeente, MKB'ers, natuurbeschermers, projectontwikkelaars.
- Waar kan de bio-energiecentrale komen zonder dat weidevogels er last van hebben?
- Hoe verdeel je de kosten en de baten?
- Hoe leg je juridische afspraken vast?
- Waar is welk weidevogelbeheer nodig?
- Hoe geef je het gebiedsproces goed vorm?

Innoveren voor weidevogels

>> Samenvatting

Weidevogelbeheer kan uitstekend samengaan met grootschalige, moderne melkveehouderij. Met zo'n groot bedrijf zijn er zelfs meer mogelijkheden om het beheer makkelijker én effectiever te maken. Dat gaat echter niet vanzelf. Het vraagt om keuzes van de melkveehouder. Deze heeft verschillende opties, die variëren van het inpassen van het beheer op zijn bedrijf tot zijn bedrijfsvoering samen met anderen volledig richten op de weidevogels. Bij alle opties zijn innovaties nodig om daadwerkelijk

meer en effectiever weidevogelbeheer mogelijk te maken. Deze innovaties zijn beschreven.

De meest gebruikelijke manier in de praktijk is om het weidevogelbeheer in de bestaande bedrijfsvoering in te passen. Het beheer is effectiever en efficiënter te maken als melkveehouders en vrijwilligers ervaringskennis via internet uitwisselen, als de melkveehouders gebruik kunnen maken van een dynamisch voeradvies of mobiel gaan melken.

De volgende stap is dat de melkveehouder het weidevogelbe-

heer integreert in de bedrijfsvoering en de inzet van zijn productiefactoren zoveel mogelijk aanpast aan het weidevogelbeheer. Weidevogels profiteren van heterogeniteit op het bedrijf. De melkveehouder bereikt dit door sommige percelen te extensiveren en andere te intensiveren. Hij kan ook zijn bedrijfssysteem zo ontwerpen dat een leefomgeving ontstaat waar de weidevogels zich thuis voelen. Zo ontstaat een weidevogelboerderij. De effectiviteit van het beheer gaat nog verder omhoog als melkveehouders in een regio het beheer op elkaar afstemmen en als zij proberen meer nesten per 100 hectare te 'produceren'. Hulp hierbij is mogelijk van het programma 'Beheer op maat' om na te gaan hoeveel nesten per 100 hectare, ecologisch gezien, maximaal mogelijk is. Een andere mogelijkheid voor afstemming op gebiedsniveau is als bijvoorbeeld vier bedrijven samen de verantwoordelijkheid nemen om een gebied als 'natuur voor de weidevogels' te bestemmen en in te richten. Weer een stap verder is dat de melkveehouders hun bedrijfsvoering op elkaar afstemmen zodat ze het weidevogelbeheer nog beter kunnen inpassen of integreren. Een aantal melkveehouders maakt arrangementen om voedertecnische en beweidingstechnische problemen op te lossen.

De laatste stap is dat bedrijven met elkaar een gebiedsonderneming met weidevogelbeheer gaan vormen. Ze vormen dan een nieuwe onderneming. Dit nieuwe bedrijf richt zich specifiek op het realiseren van een zo hoog mogelijk ambitieniveau in nesten per 100 hectare. Ook is het mogelijk dat een groep bedrijven een package deal afsluit, waarbij ze een zo hoog aantal nesten per 100 hectare realiseren in ruil voor woningbouw, de bouw van een windmolenpark of een bio-energiecentrale.

